

DEMOKRATİK ALMAN CUMHURİYETİ

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin (DDR) kuruluşu Doğu Avrupa'nın öbür sosyalist devletlerinden farklı olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın bitiminde Almanya 4 ülkenin, Amerika, Sovyetler Birliği, Britanya ve Fransa'nın askerleri tarafından işgal edilmişti. Böylece, dört ayrı nüfuz bölgesine bölünmüş oldu Almanya. Başkent Berlin'de ayrıca dört ülkenin nüfuz bölgeleri ve askerleri bulunuyordu. Ancak, Berlin şehrinin kendisi Sovyet nüfuz bölgesinin içindeydi, bir ada gibiydi.

Savaş sonrası yıllarda emperyalist müttefiklerle Sovyetler Birliği'nin arası açılmaya, soğuk savaş dönemine girilmeye başlandığında, Almanya'nın durumu, uluslararası gerginliği artıran etmenlerden biri oldu. Batı Almanya'da Adenauer hükümetin başındaydı. Doğu'da da yarı resmî bir hükümet vardı. Bu sırada, 1953'de, Doğu Almanya'nın birtakım kentlerinde işçilerin önemli bir rol oynadığı ayaklanmalar patlak verdi. Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde ortaya çıkmış direnişler arasında, bunun pek fazla sözü edilmez; Macaristan ve Çekoslovakya ön planda gelir. Elli üç ayaklanması da emperyalist ajanların tahriki olarak açıklanmıştı, ama konu bu kadar kesin değildir. Savaş öncesinde komünist işçi hareketinin en güçlü olduğu yerlerin bu ayaklanmada başı çekmeleri düşünülmeğe değer. Ayaklanma karşısında Ulbricht Sovyet birliklerini yardıma çağırdı. Bu sırada Sovyetler Birliği'nde Stalin ölmüştü ve Malenkov onun yerini almış gibi görünüyordu; ama değişik görüşleri temsil eden ekipler arasında bir önderlik mücadelesi de başlamıştı. Bu mücadele sonunda Sovyetler Birliği görece «liberal»leşecekti; Doğu Almanya'da ise ayaklanma bunun tersine bir gelişme yarattı ve görece liberal olan ögeler yönetimden tasfiye edildi. Ayaklanmanın, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin resmen kurulmasıyla da dolaylı bir ilişkisi oldu. O zamana kadarki geçici statüler kaldırıldı ve yeni devlet biçimi saptandı. Bu durum, Batı'nın tepkisini çekti; «hür dünya», Doğu Almanya'nın varlığını uzun süre tanımak istemedi. Bu gerginlik içinde, elli dokuz, altmış sıralarında Berlin'deki ünlü duvar da örüldü.

Almanya'nın fiili bölünmüşlüğü, zamanla, Batı içinde hareket yeteneğini kısıtlayan bir durum olmaya başladı. Willy Brandt'ın sosyal-demokrat iktidarı büyük ölçüde bu sorunun çözüm bulması amacına yöneliktir. Brandt, uzun vadede Almanya'nın yeniden birleşmesi umudunu ve gereğini belirtmekle birlikte, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin fiili varlığını ve iki Almanya gerçeğini tanıdı. Buna bağlı olarak, Federal Almanya, Polonya ve başka sosyalist Doğu Avrupa ülkeleriyle toprak iddiası sorunlarını da bir ölçüde çözdü. «Hür dünya» ülkeleri Demokratik Alman Cumhuriyeti ile diplomatik ilişki kurmaya başladılar.

Ulbricht, ölüncüye kadar iktidardan uzaklaşmadı. Doğu Avrupa ülkelerinin önderleri arasında, Sovyetler Birliği'ne bağlılığı ve ara sıra ortaya çıkan büyük sorunlarda (Macaristan veya Çekoslovakya gibi) sert tedbirlerden yana oluşuyla tanınırdı. Bu dönemde Doğu

Almanya da, Batı gibi, savaşın yıkımından kendini kurtardı ve endüstrisini yeniden kurdu. Ancak, empoze edilen Sovyet modeli içinde, Batı'nın standartlarına erişemedi. Ülkenin bölünmüşlüğüne de bunda payı vardı, çünkü endüstrinin yürümesi için, gerekli bazı hayati kaynaklar Batı'da kalmıştı.

Bu gibi dezavantajlarına rağmen, Demokratik Alman Cumhuriyeti, savaş öncesinde de gelişmiş bir endüstri ülkesi olmasının verdiği potansiyeli kullanarak (Çekoslovakya gibi), Doğu blokunun görece ileri ekonomik yapılarından birini kurdu.

Ulbricht'in ölümünden sonra onun yerini alan Honecker, bütün Doğu Avrupa ülkelerinde görülen seyre uyararak, bir liberalleşme eğiliminin temsilcisi oldu. Böylece devlet baskısı azaldı, kapitalist ülkelerle her düzeyde iyi ilişkiler kurulmaya başlandı, tüketim sorunları gündeme geldi v.b. Gene öbür ülkelerde olduğu gibi, sosyalist demokrasi talebini karşılamak için tüketim vaadleri yapıldı. Ama bu görece liberalleşme, gene benzeri ülkelerde olduğu gibi, birtakım muhalefet akımlarının daha serbestçe ortaya çıkmasına yol açtı. Bu tür muhalefet, hemen hemen bütünüyle, «sağ» bir muhalefet karakterini taşıyor. Önceki uygulamanın «sosyalist» olduğu inancı ve varsayımıyla, «daha az sosyalizm ve daha çok özgürlük» isteniyor. Düpedüz burjuva taleplerin yanısıra, hâlâ bir çeşit komünizm içinde çözüm aramak isteyenler, kendilerine en yakın yol olarak «Avrupa-komünizmi»ni görüyor, buluyorlar. Bugünün Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde, bütün bu akımlar var. İlerideki sayfalarda bunlara ilişkin haberleri okuyacaksınız. Şu ana kadar görülen tek ciddi sol muhalefetin temsilcisi de Rudolf Bahro. Başka birçok muhalif için, sınırdışı etme taktikini uygun gören DDR yönetimi, herhalde Bahro'yu çok daha tehlikeli gördüğü için ona böyle bir şey uygulamadı; tutuklayarak mahkeme etti ve 8 yıl hapis cezasına mahkûm etti.

*

1971'de DDR iktidar partisi SED'nin Başkanlığına Walter Ulbricht'in yerine Erich Honecker geçti. Ve bu değişikliğin yapıldığı 8. Kongre'den sonra ekonomi politikasında hayli belirgin bir değişme görüldü. 1970'lerden sonra bütün reel-sosyalist ülkelerde gözlenen ekonomik «liberalleşme» sözkonusuydu.

Böyle bir politika, devlet denetiminde çalışmak durumunda bulunan halk çoğunluğunun muhtemel hoşnutsuzluğunu, bu çoğunluğun ilgi ve dikkatini tüketime yönelterek önlemeyi hedef alıyordu. Aynı zamanda, toplumsal konumu daha yukarda olan ve daha «nitelikli» işlerde çalışanlar için boş zaman ve kültürel faaliyet imkânlarının artırılması demektir bu.

«Liberalleşme» politikası, genel olarak Doğu ile Batı arasındaki «yumuşama» ile de uyumlu bir politikaydı. Batı'yla ekonomik ilişkilerin düzeltilmesi ve geliştirilmesi, kitlesele tüketim düzeyindeki artışla paralel gidiyordu.

Kitlesele tüketim çalışanlar kitlesi çoğunluğunda «refah» düşünce ve duyguları uyandırmak için en elverişli araçtı şüphesiz. Aynı zamanda kitlelerin siyasal faaliyete katılma yönünde bir ihtiyaç duymaları, ekonomik ihtiyaçlarının giderilmesini başlıca amaç olarak

sunup bu ihtiyacı tatmin ederek engelleniyordu. Toplumsal refaha ulaşma çabası, bu niteliğiyle başlıca amaç haline getirilince, ekonominin çeşitli düzeylerinde —özellikle de basit ve kalifiye işçilikte— çalışanlar için gün boyu bütün sosyalist ekonominin uğruna bütün toplumu seferber ettiği o kutsal amaç, yani verimlilik, daha büyük oranda gerçekleştirilebiliyordu.

SED'nin bu ekonomik politikası 8. Kongre'den sonra belirginlik kazanmasına rağmen aslında bu politikanın temellerinin daha önce atılmış olduğu genel olarak kabul edilen bir iddiadır. Böylece bu politikaya geçiş açısından Ulbricht'in yerini Honecker'in almasının pek özel bir öneminin bulunmadığını söyleyebiliriz.

Fakat «liberalleşme» politikasının yükünü çekmek Honecker'e kalmıştır. Honecker ve ekibi özellikle son yıllarda çok sayıda muhalif ve eleştiriciyle uğraştılar. Merkez Komite üyeleri Herrnsdorf ve Zaisser'in 1953'de, Oelszner, Wollweber ve Schirdewan'ın ise 1958'deki çıkışlarından bu yana SED içinde sözü edilir bir muhalefet görülmemişti. Ama 1970'lerin ikinci yarısı, SED yöneticilerinin birbiri ardına birçok baskı önlemi almasını gerektirecek kadar hareketli geçiyor.

Bu muhalif çıkışların kaynaklarından en önemlisi, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin bağımsız devlet olarak tanınması ve ekonomisini yıkılmavacak hale getirmiş olması nedeniyle ortaya çıkıyor. Batı Avrupa komünistlerinin yıllar boyu DDR'i emperyalist basın ve diplomasi kampanyalarına karşı savunma durumunda bulunmaları, DDR reel-sosyalizmine «içten» her türlü eleştiriyi önleyen bir ortam yaratıyordu aynı zamanda. Fakat DDR'in yıkılması diye bir tehlikenin sözkonusu olmadığı dönemlere girilince, DDR rejiminin sosyalizm açısından eleştirileri başladı. Şüphesiz ilk zamanlarda burjuva «eleştirilerinden» ayırt edilemeyecek tehlikesi nedeniyle gene eleştiri sınırlı kaldı. Ancak Avrupa Komünizmi'nin resmi sosyalist anlayışta ve SSCB çevresindeki blokta yarattığı sarsıntı, bunun üstüne bir de Romanya, Polonya gibi devletlerin özerkleşme çabaları, DDR yönetimine karşı geniş bir eleştiri dalgasının yükselmesini getirdi.

«Eleştiri» konusuna girildiğinde, DDR'in öteki reel-sosyalist ülkelerden farklı bir özelliğini vurgulamak gerek. DDR'de rejimi sağdan eleştiren ve İnsan Hakları türünden sloganlarla ortaya çıkan aydınları yanısıra, hiç de azımsanmayacak sayı ve etkiye sahip birçok sol eleştirici de var. Bunların arasında Batı Almanya'da yaşıyorken Doğu'yu «seçen» ve DDR'e geçen şarkıcı Wolf Biermann ve bu sayımızda yazısı yayımlanan Rudolf Bahro'yu ilk sırada saymak gerek.

Biermann DDR yönetimini baskıcı niteliğinden ötürü eleştiriyor. 1976 Kasım'ında Köln'de (Batı Almanya) bir konsere çağırılıyor ve gidip sahneye çıkıyor. Söylediği şarkılarda DDR'e yönelik eleştirileri ve içerenleri de var. Bunun üzerine DDR yöneticileri Biermann'ı vatandaşlıktan çıkarttıklarını ve DDR'e dönmemesi gerektiğini bildiriyorlar. Resmi organ Neues Deutschland 17 Kasım'da şöyle yazıyor: «Sosyalist devletimiz bu işe çok fazla sabretti, gereğinden fazla... Vatandaşlıktan çıkartma, DDR'e karşı düşmanca bir tavır takınarak ortaya çıkmak karşısında verilmiş en uygun cevaptır.» DDR yetkilileri, Biermann'ı suçlarken hayli ilginç temalar kullanıyorlar. Örneğin, Biermann, diyorlar, devletimizi kapitalist ses tesisatlarını kullanarak suçladı.

Biermann olay üstüne bir açıklama yaparak, «Alman devletleri arasında daha iyi olan yine de Doğu Almanya'dır» dedi. DDR'de yaşamak istediğini de ekledi.

«Biermann olayı» DDR'de büyük gürültüler koparttı. Oldukça ünlü 12 Doğu Alman yazar ve heykeltıraş Gremer, vatandaşlıktan çıkartma olayını protesto eden bir bildiri kaleme aldılar. DDR yönetiminin sürekli eleştiricisi Havemann da bildirinin altına imza koydu. Havemann ayrıca Hoenecker'e bir de mektup yolladı ve kararın değiştirilmesini istedi.

Bundan sonra DDR resmi organlarında Biermann'a ve onunla dayanışma içine girenlere karşı yoğun bir karalama kampanyası başladı, protesto edenlere yönelik baskı önlemleri alındı. Robert Havemann evinde göz hapsine alındı. Yazar Jürgen Fuchs ile Biermann'ın şarkılarını da söyleyen besteci Gerulf Pannach ve Christian Kuhnert tutuklandılar. Jürgen Fuchs kendilerine karşı alınan tavrı DDR yetkililerinin ağzından şöyle anlatıyordu: «Gerçeği söyleyeceğiniz, açık bir sınıfsal tavır alacağınız bir gün gelir, bir gün gelir ki, bizim düşüncemizi paylaşırsınız. Eğer olmazsa, bunun sonuçlarına katlanırsınız, her şey sizin başınızın altından çıktı.» Yönetimin baskıları protesto dalgasını durduramadı. Jena'da yukarda sözü geçen bildiriye imzalayanların arasında bulunan yazar Jurek Becker'in çevresine çeşitli öğrenciler toplandı ve bunlar fabrika kapılarına gidip bazı işçilerden de imza aldılar. Zeiss fabrikalarının kapısında işçilerden imza toplayan Rathenow, Grund, Auerbach, Markowski ve Klingenberg adlı öğrenciler tutuklandı.

Bu arada şarkıcı Nina Hagen, Hoenecker'e bir mektup yollayarak Biermann'ın DDR'e kabul edilmesi gerektiğini öne sürdü. Hagen, «Biermann'la aynı ülkede yaşamak istiyorum,» diye yazmıştı. Bunun üzerine SED'den gelen cevapta, Hagen'e isteğinin kabul edildiği, kendisinin de Batı Almanya'ya gönderileceği bildirildi.

Protestoyu imzalayanlara yönelik baskılar, DDR Yazarlar Birliği Berlin Seksiyonu'nun yönetiminin değiştirilmesi, yazar Becker ile Wolf'un SED'den atılması, Kirsch'in üyeliğinin askıya alınması, Hemlin'in «sert», Braun'un «basit» ihtar cezalarına çarptırılmalarıyla sürdü. Daha sonra Plenzdorf ve Stade de partiden atıldılar. 1977 Ocak ayında ise Jakobs atıldı, Kunert açığa alındı, Christa Wolf da «sert» ihtar aldı.

Protestocu aydınlara farklı farklı cezalar verilmesine, bunlardan bazılarının baskı önlemleri karşısında gerilemeleri, eleştirilerinin bir kısmını geri almaları ya da «Batı ajansları bizim verdiğimiz haberleri kullanarak devletimizi kötülüyor, bu nedenle istemediğimiz amaçlara hizmet etmiş oluyoruz» diyerek açık protestolarda bulunulmasına karşı çıkmaları yol açmıştı.

1977 Mart ayı ortalarında Hoenecker sahneye çıktı ve sanatçıların gereğinden fazla başıboş bırakıldığını ima ederek, «Parti örgütlerimiz,» dedi, «sanatçılara doğru ideolojik ve siyasal bilgileri kazanmaları, zamanımızın devrimci dönüşümündeki özgül yanları bütün derinliği ve karmaşıklığı içinde kavramaları için yardım etmelidirler. Ülkemizin sanatçılarıyla, kendilerini halkımızın mutluluğu için çalışmaya özel bir biçimde adanmış yurttaşlarımız arasında, çalışma alanının yenilikçileriyle, aktivistleriyle, önde gelen bilim adamlarıyla, mühendisler, teknisyenler, en iyi pedagoglarla, kısaca top-

lumsal hayatın bütün alanlarında çalışmanın kahramanı olanlarla ve tabii sorumlu parti, devlet ve ekonomi görevlileriyle daha çok ilişki kurmak da buna dahildir. Bu, işçi sınıfının ve halkın sosyalizmin ve komünizmin inşasında gerçekleştirdikleri ve amaçladıklarının büyüklüğünü ve güzelliğini ifade edecek sanat eserlerinin oluşmasına katkıda bulunacaktır. Hayatın birtakım kenar - görüntüleriyle oyalanıp durmak, bir sanatçı için her zaman kudretini boşa harcamak tehlikesini getirir.»

Ancak 1977 yazının sonlarına doğru Hoenecker ve ekibinin karşısına dikilen muhalif, «başboş» sanatçılardan değildi. Yıllarca SED içinde çeşitli görevler almış, üniversite dergisi yönetmekten bilim sendikası başkan yardımcılığına, edebiyat alanından ekonomi yöneticiliğine kadar birçok resmi görevde bulunmuş Rudolf Bahro, bu tarihte Alternatif adlı kitabını yayımladı. Kitabı bir Batı Alman yayınevi basmıştı. Bunun üzerine Bahro tutuklandı ve geçtiğimiz ay yapılan duruşmasında 8 yıl hapse mahkum edildi. (Bahro için daha geniş bilgi, Bahro'nun yazısının başına koyduğumuz tanıtma yazısında vardır.)

Bahro'nun tutuklandığı sırada DDR yöneticileri daha önce hapse atmış oldukları bazı aydın ve öğrencileri Batı Almanya'ya gönderdi. Sınırdışı edilenler arasında Jürgen Fuchs, Christian Kunert, Gerulf Pannach'la birlikte Zeiss fabrikası önünde işçilerden imza toplayan öğrencilerden bazıları da bulunuyordu. Pannach, Kunert ve Fuchs şu açıklamayı yaptılar: «Devlet Güvenlik Örgütü DDR'de yaşamak isteme ve ilerici, insanca bir toplum kurma yolunda katkıda bulunacak sanatçılar olma isteğimize karşı en basit yöntemleri kullandı.»

Kısacası, DDR yöneticilerinin muhaliflere yönelik baskıları sürdükçe yeni yeni eleştiriciler ortaya çıktık ve onlara karşı yeni baskılara başvuruldu v.b. Bütün bu baskı önlemlerinin gürültüsüzce yürürlüğe konmasında dikkati çeken iki nokta var. Bunlardan ilki, aydınlara devlet arasında süregiden anlaşmazlık DDR kamuoyunda hiçbir yankı uyandırmıyor. Geniş halk çoğunluğu bütün bu olup bitenleri sessizce izliyor. Yani bir kamuoyunun bulunup bulunmadığı bile bir soru. İkincisi ise, devlet, DDR siyasal ve toplumsal düzenini eleştirenlere karşı, eleştirilerin niteliğini hiç dikkate almaksızın, aynı tarzda tepki gösteriyor. Hattâ tümüyle bireysel çıkarlarının peşinde koşan birtakım aydınlara Batı Almanya kapısını açıp onları sessizce istedikleri «dünya»ya gönderiyor. Öte yanda ise komünist bir muhalefete örgütlenme hakkı tanınmasını talep eden Bahro 8 yıl hapis cezasına çarptırılıyor.

Muhalefet ve baskı konuları geçtiğinde mutlaka değinilmesi gereken bir olay daha var. 1978 Ocak ayında SED'nin çeşitli düzeylerdeki üyelerinden oluştuğu ileri sürülen bir «Demokratik Komünistler Birliği» çıkıverdi ortaya. Bu sayıda yer alan bir yazıda bu «Demokratik Komünistler»in amaçları, neyi eleştirdikleri, ne istedikleri ayrıca açıklanacak. Burada sadece bu kimselerin tümüyle burjuva demokrasisine özgü değişiklikler istediklerini ve muhalefetlerinin özünü «çok partililik», «bağımsız parlamento», «en yüksek yargı gücünün bağımsızlığı», «toplanma, basın, örgütlenme ve inanç özgürlüğü» gibi asgari burjuva - demokratik taleplerin oluşturduğunu belirtmekle yetinelim.

Sözkonusu «Demokratik Komünistler», Batı Alman devlet ve basın organlarının hayli desteğini gördüler. Bildirilerinin yaygınlaştırılması için Batı Almanya özel çaba harcadı.

Batı Almanya, genelde DDR'deki tüm gelişmeler üzerinde büyük bir etkiye sahip. DDR'deki rejimi sağdan eleştirenlerin tümüne hatırı sayılır ölçüde destek sağlamasının yanısıra, DDR devletinin baskıcılığını teşhir ederek kendisinin ne kadar özgürlükçü olduğunu (!) gösterebilmek için Biermann'ın konserini TV'de yayımlatmak, Bahro'nun cezaya çarptırılmasını protesto amacıyla düzenlenen bir toplantı nedeniyle Almanya'ya gelmek isteyen Ernest Mandel'e giriş izni vermek —Mandel Batı Almanya'ya sokulmuyor— gibi girişimlerde bulunuyor Batı'nın sosyal - demokrat yöneticileri.

Batı Alman propagandasının da etkisiyle DDR'de çok çeşitli siyasal çizgilere sahip muhalifler bir türlü tükenmiyor. Batı'nın iddialarına göre DDR'de şu anda 7.000 siyasal tutuklu bulunuyor. Bu sayının abartmalı olması büyük ihtimal, ancak bu konuda hiçbir gösterge de yok değil. DDR yöneticileri, hapiste bulunan vatandaşları adam başına 50.000 ile birkaç yüz bin Mark arasında değişen miktarlar karşılığı Batı'ya gönderiyor. Bu «özgürlük satma» olayına ilişkin açıklamalar gerçi Batı yetkililerinden geldi. Ama bugüne kadar ciddi biçimde yalanlanmış değiller. Örneğin 1963 ile 1966 arasında Batı Almanya'nın iki Almanya'yla ilişkili sorunlarla uğraşan Bakanlığını yürüten Erich Mende bu dönemde 4.000 tutuklunun para karşılığı «serbest» bırakıldığını söylüyor. Son 13 yılda DDR'in tutuklu «satışından» elde ettiği gelirin 600 milyon Mark'ı bulduğu da öne sürülen iddialar arasında.

Tutuklu sayısı veya «satış» konusunu hesaba katmasak bile, DDR devletinin son zamanlarda gitgide artan baskı önlemleri almak zorunda kaldığı gerçek. Reel - sosyalist blokun mahut «barış içinde yarışma» anlayışı SED yöneticilerine pahalıya mal oluyor. Çünkü yarıbaşında aynı ulusun öteki bölümü tüketim toplumunun sınırsız çeşitlilikte malları arasında yüzerken, merkezi ekonomiye sahip DDR'in geniş halk kitlelerine bir yandan tüketim artışı empoze etmesi, öbür yandan da bunu Batı ölçülerinde epey yetersiz biçimde gerçekleştirebilmesi kolayca farkına varılan bir çelişki yaratıyor.

DDR ekonomisi Batı Alman ekonomisiyle «yarışabilmekten» hayli uzak. Kişi başına yatırım DDR'de 4160 Mark, Batı Almanya'da 4240 Mark. Oysa üretkenlikteki farklılık nedeniyle 1960 - 1976 arasında toplumsal ürünü 1000 Mark yükseltmek için Batı Almanya'nın 3200 Mark yatırması gerekiyorken DDR'in yatırması gereken tutar 6200 Mark'tı. Hoenecker 7 yıl önce başa geçtiğinde DDR işçi ve hizmetlileri Batılı meslekdaşlarının aldığı ücretin % 59'unu alıyorlardı. Bugün bu oran % 50'ye düşmüş durumda.

Ama bunlara rağmen DDR «yarışmaktan» bir türlü vazgeçmiyor. Kitlese tüketimi, resmi deyişle «toplumsal refah»ı artırmak için birçok düzenleme yapıyor.

Bunların son örneği, «lüks tüketim malları», yani Batı Alman malı ev eşyaları, yiyecek maddeleri v.b. satan ve Batı Alman Markı'yla alışveriş yapılan büyük mağazalar, «Inter - Shop» adı verilen bu mağazalardan haliyle Batı Alman Markı elde edebilenler mal alabiliyor.

Batı Alman mallarına rağbet bu kadarla da kalmıyor. DDR Bonn'dan 10.000 tane Volkswagen «Golf» ithal etti. Fakat talebin muaz-

zam miktarlara ulaşması nedeniyle şu anda bunların hiçbirisi satılmadı. Garip görünüyor, ama değil. Çünkü daha fazla, daha fazla tüketim imkânları doğduğu anda bütün DDR yurttaşları bunlardan yararlanmak için mücadele ediyor. Sadece 10.000 Doğu Alman'ın Volkswagen «Golf»a sahip olabilmesi bu bakımdan huzursuzluk yaratabilecek. Yöneticileri böyle düşünmeye iten somut olaylar epey fazla. Bir örnek vermek gerekirse, Doğu Berlin'deki Narva fabrikasında çalışan kadın işçiler, Inter - Shop'lardan alışveriş yapabilmek için ücretlerinin bir bölümünün Batı Alman Markı'yla ödenmesi talebiyle greve gittiler.

Yani Hoenecker'in doludizgin tüketim politikası bugün toplumsal düzende sarsıntı yaratabilecek sonuçlarını vermeye başladı. Hoenecker, dünyanın ünlü anti - komünist dergilerinden Der Spiegel'in 16 Ocak 1978'de ellerini ovuştura ovuştura yazdığı gibi, «... her Batı Alman Markı'nın, her Batı Alman otosunun, yalnız bu mallar üzerinde değil, bunların üreticisi olan sistemin üstünlüğü üzerinde de halkı düşünmeye ittiğini ya görmemekte ya da bunu göze almaktadır... Her akşam Batı Alman reklam televizyonunu izleyen binlerce kişi kendi kendisine ertesi gün hangi marka otomobil, hangi marka çukulata, hangi tür deterjan v.b. alacağını sormaktadır...»

Bu nedenle SED son yıllarda partinin yüceliği v.b. üzerine yoğun bir ideolojik kampanyaya girişmiştir. Fakat sözü geçen huzursuzlukları önlemeye yetmemektedir bu.

Hoenecker ekibini zor duruma sokan da sadece bunlar değildir zaten. Ekonomik durum Hoenecker'in başa geçtiği 1971'den bu yana sürekli olarak bozulmuştur. Ulbricht'den görevi devralırken Hoenecker Batı'ya hiç borcu olmayan bir DDR bulmuştu karşısında. Şimdiye Doğu Blokuna olan borçları hesaba katmazsak, DDR'in sadece Batı Almanya'ya 2,6 milyar olmak üzere Batı'ya toplam 16 milyar borcu vardır. Kişi başına yaklaşık 1000 Batı Alman Markı tutan borçlanma düzeyiyle DDR, en çok borcu bulunan sanayi ülkeleri arasında İngiltere'den sonra ikinci gelmektedir.

DDR'in bu durumu düzeltebilmesinin tek yolu, Batı'ya olan ihracatını artırabilmesidir. Kapitalist dünya pazarında rekabet mücadelesini hızlandırmak anlamına gelecek olan böyle bir yönelim, DDR'in ülke içinde tüketim düzeyini düşürmesini gerekli kılar. Oysa toplumsal düzeni ayakta tutan temel direklerin harcını ortadan kaldırmak demek olurdu böyle bir politika. Bu nedenle DDR ekonomisi reel - sosyalist blok içinde yüklendiği işlevi, yani kaliteli tüketim ve kullanım malları imalatçısı işlevini yerine getiremez duruma gelmesine rağmen, etkili önlemler alınmamaktadır.

Özellikle bu ekonomik durum, DDR yönetici ekibinin Sovyetler Birliği'nce de eleştirilmesine yol açmaktadır. Üstelik Sovyetler epey kesin görünen bir tutum içine girmişlerdir. Gerek DDR'deki sadık Sovyet yanlıları, gerekse Sovyetler'in şu ya da bu düzeyde bir «müdahale»sini önlemek amacıyla değişiklikler yapılmasından yana olan çevreler bu koşullar altında Hoenecker ekibini eleştirmektedirler.

Yani varolan DDR yönetimi, sadece düzenin değişmesi talebiyle harekete geçen eleştiricilere ve muhaliflere karşı tutumunu ayarlamak zorunluluğuyla değil, düzenin sağlam biçimde korunması amacıyla yola çıkan muhaliflerini yatıştırma zorunluluğuyla da karşı karşıyadır.

DDR'de başlatılmış olan ekonomik «liberalleşme»nin devamını, ancak yol açtığı «zararlı» toplumsal sonuçların da giderilmesini isteyen çevreler, Hoenecker'in böyle bir «rasyonalizasyon»u beceremeyeceğini savunmaktadırlar. Bu kişiler, Hoenecker'le birlikte Lamberz ve Naumann gibi politbüro üyelerinin de yetkilerinin ellerinden alınması gerektiğini ileri sürmektedirler. Alternatif olarak getirdikleri aday şu anda Başbakanlık görevini yürüten Willi Stoph'dur.

Stoph, SBKP'nin «Özel Okul 99»unda, Lenin Akademisi'nde, Frunze Askeri Akademisi'nde ve Kızıl Ordu'nun çeşitli kurslarında eğitim görmüş, yıllarca askeri görevlerde, güvenlik görevlerinde bulunmuş, ekonomi yöneticisi olarak da çalışmıştır ve çalışmaktadır. DDR Güvenlik Örgütü'nü kuran da odur. İki Almanya arasında sürdürülen yakınlaşma görüşmelerinde DDR'i temsil etmiş, tecrübeli bir politikacıdır Stoph. İşin ilginç yanı, Stoph'la Hoenecker'in yıldızının bir türlü barışmamış olmasıdır.

Stoph'u destekleyenler ve DDR'in tüketim toplumu politikasını bozmadan onu rasyonalize edebilecek gücün Stoph ve ekibi olduğunu ileri sürenler arasında Planlama Şefi Schürer, Başbakan Yardımcısı Krolkowski, Dış Ticaret Bakanı Sölle, eski başbakanlardan ve şimdiki Halk Meclisi Başkanı Sindermann, politbüro üyesi ekonomi uzmanı Mittag, SED Güvenlik Sekreteri Verner gibi yüksek düzeyde görevliler bulunmaktadır.

Stoph'un ayrıca Sovyetler Birliği yöneticileriyle de arası oldukça iyidir. Hoenecker'in böyle bir güçlü destekten yoksun bulunduğu düşünülürse, DDR'de bir yönetim değişikliği ihtimali büyük görünmektedir. Çünkü Sovyet yöneticileri veya yetkilileri son zamanlarda Hoenecker'i suçlamanın da ötesinde, onunla alay etmeye başlamışlardır. Buna örnek bir olay, Ekim Devrimi'nin 60. Yılı dolayısıyla Doğu Berlin'deki Sovyet Konsolosluğunda verilen bir kabulde geçmiştir. SBKP Merkez Komite üyesi ve Büyükelçi Piyotr Abrassimov, söylediklerini duyabilecek kadar yakınında duran Hoenecker'i işaret ederek Batılı diplomatlara şöyle demiş: «Eğer onunla sorunlarınız olursa bana bildirin. Ben ona iş yaptırtmasını bilirim!» Bunun üzerine Hoenecker de kızgınlığını saklamayarak toplantıyı terk etmiş. Gerçi böyle bir olaydan hareketle tahminlerde bulunulamaz, ama yukarıda kabaca betimlenen DDR ortamı içinde düşünüldüğünde anlamlı bir olay. İnsana Hoenecker'in «yolcu» olduğunu düşündürüyor.

RUDOLF BAHRO KİMDİR?

Bahro, Doğu Almanya iktidar partisi SED'yi (Sosyalist Birlik Partisi) eleştirip ona karşı tavrı alan kişiler arasında, profesör, sanatçı, yazar v.b. aydın kategorileri dışından gelen ilk muhaliftir.

16 yaşındayken partiye aday üye olmuş, 18 yaşında üyeliği onaylanmıştır. Felsefe okuduktan sonra partinin verdiği görevle Die Linie (Çizgi) gazetesinin redaksiyonuna girmiştir. Bir yıl sonra Greifswald'da üniversite gazetesinin yöneticiliğine getirilmiştir. 1962'de Bilimler Sendikası başkanının yardımcılığını yapmak üzere Berlin'e gönderilmiştir.

Bahro 1965'te Özgür Alman Gençliği örgütünün organı Forum'a geçmiş, redaksiyon komitesi başkanının vekili olarak çalışmaya başlamıştır.

Bahro Forum'da lirik konusunda bir tartışma açar. Tartışma, yönetimin onayladığı sınırları aşmaya doğru yöneldiğinde yönetim Bahro'ya dikkat etmeye başlar. Bundan kısa zaman sonra Volker Braun'un Kipper Paul Buch adlı hikayesi Forum'da yayımlanınca yönetim Bahro'ya ilk tavrını alır. Parti yönetimine göre Braun'un hikayesinde işçi sınıfı «yanlış» anlatılmaktadır.

1967'de Bahro sanayi alanında çalışmaya başlar. Berlin Lastik Kombinasi'nde «işin bilimsel olarak biçimlendirilmesi» konusunda çalışmalar yapan bölümün yöneticisi olur.

1977 Ağustosunda Bahro'nun bu görevi son bulur. Rudolf Bahro adlı Demokratik Alman Cumhuriyeti vatandaşı, «emperyalist gizli servislerle işbirliği yapmak»la suçlanarak tutuklanır. Çünkü bu sırada Bahro Die Alternative - zur Kritik des real existierenden Sozialismus, (Alternatif - Varolan Reel - Sosyalizmin Eleştirisi) adlı kitabını tamamlamış ve Batı Almanya'da yayımlamıştır. Aynı zamanda kitabından bazı bölümler de Der Spiegel dergisinde çıkmıştır.

Bahro 1977 Ağustosunda kitabında işlediği temel düşünceleri çalıştığı kombinada düzenlediği bir konferans sırasında anlatır. Salondan kimse itiraz etmez. Sadece iki işçi, kitabını neden «bizim burada» yayımlamadığını sorarlar. Doğu Almanya'nın resmi yayınevi Dietz'e bu amaçla başvurduğunu, kabul edilmediğini söyler Bahro.

Tutuklanmasından önce Bahro 50 dakikalık bir bant doldurmuş ve kitabının oluşması üstüne düşüncelerini aktarmıştır. Bu bantta yer alan sözlerinden birinde, «... Normal değil, ama sistemimiz açısından tipik bir şey varsa, işimi kaybedebilirim,» demektedir Bahro. «... Tutuklanıp tutuklanmayacağım ise uluslararası, özellikle de komünist kamuoyunun korumasına bağlı. Herhangi bir şey yazıp ortaya çıkabilmem için çığnemem gereken yasa maddelerinin olması, sistemimizin özünde yatan bir özellik. Sistemimizin, resmi görüşlerden sapan düşünceler yaymak isteyen bir kimsenin —eğer görüşlerini yaymak istemezse politik sayılmaz— mutlaka kendilerine takılacağı, titizlikle hazırlanmış yasalara ihtiyacı var.»

Tutuklandıktan sonra ise, «Pavlov'un köpeği refleksini ortaya koydu,» demiştir Bahro. «Parti aygıtı artık ne taraftan gelirse gelsin aynı sinyali duyunca aynı reaksiyonu gösteren bir Pavlov köpeğine döndü.» Bahro bu sözlerle kendisini, varolan sosyalist düzenleri eleştirirken bizzat sosyalizmi reddetmeye kadar gidenlerden ayırmaya çalışmaktadır. Ama bütün bu çabaları sonuç vermeyecektir. Doğu Alman parti ve devlet aygıtına karşı aldığı siyasal iktidar sahiplerinden «komünist bir alternatif» örgütlenme hakkını tanımalarnı istemiştir. Ama teorik eserinde ortaya koyduğu sert bilimsel eleştirinin cezasını çekmekten kaçamaz. Geçtiğimiz ay yapılan duruşmasında, «devlet tarafından kendisine verilen mevki sayesinde elde ettiği bilgileri kötüye kullanmak ve devlet sırlarını açığa vurmak» suçundan 8 yıl hapis cezasına çarptırılır.

Pavlov'un köpeği, eleştirinin sağdan mı soldan mı geldiğine aldırmamaktadır; «eleştiri» yapılmış olması yeterlidir. Bahro şimdi 8 yılını Doğu Alman hapishanelerinde geçirecektir. Bugün hâlâ tartışması bitip kesin çözüme bağlanamamış hayati sorunlara değinen ürünlerini her türlü bilgi edinme imkânından yoksun bulunduğu hapishanede veren bir Gramsci'yi hatırlayıp, Bahro'nun «... Dünya gene de dönüyor» diyeceğini umuyoruz.